

AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Toxirova Mavludaxon Erkinbekovna,

Andijon viloyati buloqboshi tumani Kambag'allikni qisqartirish va bandlik bo'limi,

Xontepa MFY hokim yordamchisi

Annotatsiya: Tadbirkorlik faolligini rag'batlantirish, mehnatga layoqatli har bir kishiga o'z mehnati bilan oilasining iqtisodiy farovonligini ta'minlash, omonatlarni shakllantirishni va ularni samarali investitsiyalashni ta'minlashga imkoniyatlar yaratish asosida aholining turmush darajasi va sifatini oshirishdir bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Aholi daromadlari, ish haqi, iqtisodiy resurslar, kambag'allik, tadbirkorlik, uy xo'jaligi.

O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning bosh maqsadi barqarorlikka iqtisodiyotni yuksaltirishning ijobiy sura'tlariga erishish hisoblanadi. Ta'kidlash joizki, ijtimoiy-mehnat munosabatlarining barcha jihatlari aholining turmush tarzi va daromadlariga bevosita ta'sir qiladi. Ijtimoiy jihatdan olib qaraganda davlat insonning munosib turmushi va erkin rivojlanishini ta'minlovchi sharoitlar yaratishga qaratilgan ijtimoiy siyosatni olib boradi. Bu siyosatning asosiyo'nalishlaridan biri - mehnat va tadbirkorlik faolligini rag'batlantirish.

Mehnatga layoqatli har bir kishiga o'z mehnati bilan oilasining iqtisodiy farovonligini ta'minlash, omonatlarni shakllantirishni va ularni samarali investitsiyalashni ta'minlashga imkoniyatlar yaratish asosida aholining turmush darajasi va sifatini oshirishdir. Mehnat faoliyati va uning natijalari bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy-mehnat munosabatiari ish haqi va daromadlarning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Bozor munosabatlarining chuqurlashishi bosqichida aholining turmush darajasi va daromadlarning tabaqalanishi markaziy muammo bo'lib qoladi. Ularning hal qilinishiga ko'p jihatdan keyingi tub o'zgarishlar yo'nalishi va sur'atlari hamda oqibat natijada jamiyatdagi siyosiy barqarorlik bog'liq bo'ladi. O'z navbatida, bumuammolarning hal qilinishi daromadlarning aniq ishlab chiqilgan siyosatini talab qiladi. Shuning uchun o'tkazilayotgan daromadlar siyosati aholining qatlam va guruhlarida, ishlab chiqaruvchi va ishlab chiqarmaydigan tarkiblarida, davlat (hudud) hokimiyat organlarida, jamoat tashkilotlarida katta qiziqish uyg'otmoqda.

Shu bilan birga, bugungi kunda aholining turmush darajasini obvektiv statistik ma'lumotlar asosida iqtisodiy tahlil qilib, aholining pul daromadlari va xarajatlarini o'rganish, uy xo'jaliklarining iqtisodiyotda qatnashish darajasi va xarajatlar tasnifini tahlil etish dolzarb masala hisoblanmoqda. Respublikamizda aholini ijtimoiy himoya qilish, ish haqi va boshqa pul daromadlarini bosqichma-bosqich oshib borishini ta'minlash uchun zarur shart-sharoitlar yaratildi. O'z navbatida, aholi pul daromadlarining o'sishi, uning xarid qobiliyatini oshirish, ishlab chiqarish hajmini kengaytirish va mamlakatdagi barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda muhim ro'l o'ynaydi.

Bozor iqtisodiyoti taqsimlash munosabatlari sohasidagi sodir bo'layotgan jarayonlarni nazariy jihatdan qayta tushunishni talab qiladi. Bu eng avvalo. "aholi daromadiari" tushunchasining

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

ta'rifi, uning tabaqalanishiga va yuzaga kelgan aholi tabaqalanishiga, aholining turmush darajasidagi o'zgarishlarning yo'nalishlarini kuzatib borishga, aynan bir xil daromadlar siyosatini o'tkazish asosida daromadlarning yuzaga kelishi va o'sishi masalalarini ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Bizning fikrimizcha, aholi turmush darajasi ijtimoiy-iqtisodiy tushuncha bo'lib, u insonlar hayotining ishlab chiqarish va iste'mol bilan bog'liq munosabatlarini o'z ichiga oladi. Aholining turmush darajasini o'rganishga turli yondashuvlar bo'lishi lozim va iqtisodiyotning alohida tarmoqlarni rivojlantirish orqali aholi turmush darajasini oshirishni o'rganish zarur deb hisoblaymiz. Shu nuqtai-nazardan korxonalar faoliyatini rivojlantirish aholi turmush darajasini oshirishning muhim omili sifatida qaraymiz.

“Turmush darajasi” ga berilgan iqtisodiy adabiyotlardagi ta'riflar ishlab chiqarish, iste'mol, daromadlar, turmush qiymati, iste'mol me'yorlari va mezonlari kabi turli boshlang'ich tushunchalarni ta'kidlab ko'rsatadi yoki kompleks ravishda ularning ko'p jihatli xususiyatlarini o'rganadi. Biz turmush darajasini oshirishning ishlab chiqarish bilan bog'liq yondashuvlariga alohida e'tibor qaratish lozim deb hisoblaymiz.

“Ishlab chiqarish” yondashuvida aholining turmush darajasi ishlab chiqaruvchi kuchlar, ijtimoiy ishlab chiqarish tarkibi va samaradorligi darajasiga bog'liqligidan kelib chiqqan holda o'rganiladi.

Shu o'rinda quyidagi statistik ma'lumotlarni keltirib o'tish o'rinlidir. Jumladan, aholi umumiy daromadlari tarkibida ishlab chiqarishdan kelgan tushumlar ulushi 71,5 foizni, shundan 69,3 foizi mehnat faoliyatidan olingan, 2,1 foizi shaxsiy iste'mol uchun ishlab chiqarilgan shaxsiy xizmatlardan olingan daromadlarni tashkil etgan.

Xulosa qilib shuni aytish joizki, bozor munosabatlarining chuqurlashishi bosqichida aholining turmush darajasi va daromadlarning tabaqalanishi markaziy muammo bo'lib qoladi. Ularning hal qilinishiga ko'p jihatdan keyingi tub o'zgarishlar yo'nalishi va sur'atlari hamda oqibat natijada jamiyatdagi siyosiy barqarorlikka bog'liq bo'ladi. O'z navbatida, bu muammolarning hal qilinishi daromadlarning aniq ishlab chiqilgan siyosatini talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vaxabov A.V., Zahidova Sh.Sh., Baxtiyorov B.B., Odinayev D.Sh., Fayzullayev J.N. Ijtimoiy ish va ijtimoiy ta'minotga kirish: Darslik. – T.: «Iqtisod-Moliya», 2018. 168 b.
2. Parдав M.Q. Moliyaviy tahlil (ma'ruza matni). Samarqand 2007 y. -275 b.
3. . Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2024). Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 4 (2024), 754–759